

Calvinisme, Arminianisme en Provisionisme

De drie modellen in één zin

Calvinisme:

God kiest degenen die Hij zal redden en brengt hen effectief tot geloof.

Arminianisme:

God heeft redding voor iedereen mogelijk gemaakt en geeft genade waardoor ieder mens vrij kan reageren.

Provisionisme:

God heeft in Christus daadwerkelijk voorzien in alles wat nodig is voor de redding van ieder mens en roept ieder mens werkelijk op om te geloven.

Let op: deze tabel is uitsluitend bedoeld om de belangrijkste theologische verschillen tussen calvinisme, arminianisme en provisionisme overzichtelijk weer te geven. De tabel spreekt **geen waardeoordeel** uit over de verschillende standpunten. De formuleringen zijn vereenvoudigingen van complexe theologische tradities; binnen iedere traditie bestaan onderlinge verschillen. Voor de beoordeling van deze standpunten is uiteindelijk de Schrift zelf de norm.

Theologische vergelijking

Thema	Calvinisme	Arminianisme	Provisionisme
Mensbeeld na de zondeval	De mens is geestelijk dood en kan uit zichzelf niet tot God komen.	De mens is door de zondeval onbekwaam; voorafgaande genade maakt een vrije reactie mogelijk.	De mens is zondig en heeft Gods genade nodig, maar Gods algemene en overtuigende genade maakt een echte respons mogelijk.
Totale verdorvenheid	Ja , in sterke zin: de mens kan God niet uit zichzelf zoeken of geloven.	Ja , maar voorafgaande genade herstelt de mogelijkheid om te reageren.	Ja , maar verdorvenheid betekent niet dat de mens geen enkele mogelijkheid heeft om op Gods genadige roep te reageren.
Voorafgaande genade	Niet nodig als afzonderlijke universele genade die iedereen in staat stelt te geloven; wedergeboorte gaat aan geloof vooraf.	Centraal: Gods voorafgaande genade maakt geloof mogelijk voor alle mensen.	Centraal: Gods genade en voorziening maken een echte respons op het evangelie mogelijk.
Gods liefde voor de mensheid	God heeft liefde voor alle mensen, maar Zijn verkiezende liefde is bijzonder gericht op de uitverkorenen.	God wil de redding van alle mensen en biedt genade aan allen.	God wil werkelijk de redding van alle mensen en heeft in Christus voor allen voorzien.
Wil van God omtrent redding	God heeft besloten wie Hij redt; verkiezing is uiteindelijk bepalend.	God wil dat allen gered worden en heeft redding voor allen mogelijk gemaakt.	God wil dat allen gered worden en heeft daadwerkelijk voorzien in wat nodig is voor de redding van allen.

Thema	Calvinisme	Arminianisme	Provisionisme
Verkiezing	Onvoorwaardelijk: God kiest mensen niet op basis van hun geloof of werken.	Voorwaardelijk verbonden met Gods voorkennis van geloof.	Verkiezing wordt niet primair opgevat als Gods voorafgaande selectie van bepaalde individuen voor redding; nadruk ligt op Christus en Gods reddingsplan.
Predestinatie	Gods eeuwige besluit bepaalt uiteindelijk wie gered wordt.	God predestineert in overeenstemming met Zijn voorkennis van menselijke respons.	Predestinatie wordt vooral verbonden met Gods voornemen in Christus en het doel van het reddingsplan, niet met een deterministische selectie van individuen.
Voorwetenschap	Gods voorkennis is verbonden met Zijn soevereine besluit.	God weet vooraf wie vrijwillig zal geloven.	Gods voorkennis betekent niet dat Gods voorkennis de menselijke keuze veroorzaakt.
Christus stierf voor	Alleen de uitverkorenen in de klassieke/particuliere verzoeningsleer.	Alle mensen.	Alle mensen; Christus heeft daadwerkelijk voorzien in de basis voor redding van ieder mens.
Omvang van de verzoening	Beperkte/particuliere verzoening in klassiek calvinisme.	Universele verzoening.	Universele voorziening/verzoening, met nadruk op Gods daadwerkelijke voorziening voor ieder mens.
Kan Christus' offer voldoende zijn voor iedereen?	Ja, maar effectief alleen voor de uitverkorenen.	Ja, Christus stierf voor iedereen.	Ja, Christus heeft voor allen voorzien; alleen wie gelooft ontvangt de redding.
Algemene roeping van het evangelie	Iedereen wordt oprecht tot bekering geroepen, maar alleen de uitverkorenen ontvangen effectieve genade.	Iedereen kan op de evangelieroep reageren door voorafgaande genade.	Iedereen kan werkelijk reageren op Gods genadige evangelieroep.
Effectieve roeping	Gods innerlijke roeping aan de uitverkorenen kan niet uiteindelijk worden weerstaan.	Gods roep kan worden weerstaan.	Gods genadige roep kan worden weerstaan.
Wedergeboorte en geloof	Wedergeboorte → geloof. God maakt de mens levend, waarna hij gelooft.	Genade → geloof → wedergeboorte.	Genade/evangelie → geloof → wedergeboorte.
Geloof	Het vermogen om te geloven is uiteindelijk een gave van God aan de uitverkorene.	De mens kan door voorafgaande genade geloven.	Geloof is een echte menselijke respons op Gods genadige voorziening en roep.
Is geloof een werk?	Nee.	Nee.	Nee. Geloof verdient de redding niet; het ontvangt wat God geeft.
Kan de mens Gods genade weerstaan?	De algemene roep kan worden weerstaan; de effectieve genade niet.	Ja.	Ja.
Kan iemand het evangelie horen en toch niet geloven?	Ja; zonder effectieve roeping zal de mens niet komen.	Ja.	Ja.
Menselijke verantwoordelijkheid	Werkelijk, maar binnen Gods soevereine besluit.	Werkelijk en verenigbaar met goddelijke voorkennis.	Sterk benadrukt: Gods universele uitnodiging impliceert een echte verantwoordelijkheid om te reageren.
Volharding van de heiligen	Ware gelovigen zullen uiteindelijk volharden.	Verschillende arminiaanse stromingen verschillen hierover; klassiek	Vaak wordt volharding gekoppeld aan werkelijk geloof en Gods genade; binnen provisionisme bestaan hierover verschillen.

Thema	Calvinisme	Arminianisme	Provisionisme
		arminianisme staat afval van het geloof toe.	
Goddelijke soevereiniteit	Zeer sterk benadrukt; Gods besluit is uiteindelijk bepalend.	Sterk benadrukt, maar zonder determinisme.	Sterk benadrukt, maar Gods soevereiniteit wordt niet gelijkgesteld aan determinisme.
Menselijke vrijheid	Compatibilistische vrijheid: de mens handelt vrijwillig volgens zijn verlangens, maar Gods soevereine plan blijft bepalend.	Libertaire vrijheid: de mens kan werkelijk anders reageren.	Libertaire verantwoordelijkheid/vrijheid: de mens kan Gods genadige voorziening aannemen of afwijzen.
Waarom wordt iemand gered?	Omdat God hem heeft uitverkoren en effectief tot geloof brengt.	Omdat iemand Gods genade niet weerstaat en gelooft.	Omdat iemand Gods genadige voorziening in Christus gelovig aanvaardt.
Waarom gaat iemand verloren?	Omdat hij zondig is en God niet gelooft; dit staat binnen Gods soevereine plan.	Omdat hij Gods genade afwijst en niet gelooft.	Omdat hij Gods genadige aanbod afwijst en niet gelooft.
John 3:16	Gods liefde is universeel, maar de effectieve redding betreft de gelovigen die God heeft uitverkoren.	Gods liefde en aanbod zijn universeel.	Gods liefde en voorziening zijn universeel; "wie gelooft" beschrijft een werkelijke mogelijkheid.
1 Timotheüs 2:4	God wil dat alle soorten/mensen gered worden, of dit wordt op andere calvinistische wijze geïnterpreteerd.	God wil daadwerkelijk dat ieder mens gered wordt.	God wil daadwerkelijk dat ieder mens gered wordt.
2 Petrus 3:9	"Allen" wordt vaak verstaan als allen binnen Gods volk/alle uitverkorenen.	God wil niet dat iemand verloren gaat.	God wil niet dat iemand verloren gaat en Zijn uitnodiging is oprecht universeel.
Romeinen 9	Sterke nadruk op Gods soevereine verkiezing.	Nadruk op Gods verkiezing in relatie tot Zijn voorkennis en menselijke respons.	Nadruk op de context van Israël, Gods verbond en roeping, en de eenheid van Romeinen 9–11.
Romeinen 10:13	Iedereen die werkelijk gelooft, wordt gered; geloof zelf is door Gods genade mogelijk gemaakt.	Iedereen kan de Heer aanroepen.	Iedereen kan de Heer aanroepen en Gods aanbod is oprecht voor iedereen.
Romeinen 11:32	Gods besluit blijft soeverein bepalend.	Gods genade wordt universeel aangeboden.	Benadrukt Gods universele barmhartigheid: Hij heeft allen onder ongehoorzaamheid besloten om Zich over allen te ontfermen.
Kernaccent	Gods soevereine verkiezing	Gods voorafgaande genade + menselijke vrije respons	Gods universele voorziening + menselijke verantwoordelijkheid

Leeswijzer: verschillen in deze tabel betekenen niet automatisch dat één van de drie visies op alle punten on-Bijbels is. De bedoeling is eerst inzicht te geven in de verschillende uitgangspunten. De vraag **"Welke uitleg doet het meeste recht aan de Bijbelse teksten?"** vraagt om een afzonderlijke exegetische beoordeling.